

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT*Historiens dom kommer
sent men nådeløst*

HAUK

DAGENS SUKK

Tilbakevising av bevis i Torgersen-saken har ikke ført til gjenopptakelse.

Har vi en rettsstat?

HALLVARD
BAKKE

Den 31. august i år av slo Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker anmodningen fra Fredrik Fasting Torgersen om å få sin sak gjenopptatt. Da hadde Torgersen vært død i over to måneder. Det var femte gang Torgersen fikk avslag på en slik anmodning.

Torgersen ble i 1958 dømt til livsvarig fengsel og ti års sikring for å ha drept den 16 år gamle Rigmor Johnsen natt til 7. desember 1957. Torgersen ble løslatt etter å ha sonet 16 og et halvt år av straffen. Det var særlig tre tekniske bevis som ble ansett å ikke etterlate noen tvil om at Torgersen var gjerningsmannen, barnålsbeviset, tannbittbeviset og avføringsbeviset. De sju sakkyndige konkluderte med at alle tre av disse bevisene uten tvil knyttet Torgersen til drapet, og aktoratet hevdet at bare ett av dem ville vært nok til å få ham dømt.

Advokat Jan Tennøe har i sin bok «Torgersensaken. Juks satt i system» fra 2013 påpekt at påtalemyndigheten med sakens aktor, statsadvokat Lauritz Jensen Dorenfeldt i spissen, i 40 år med ulovlige midler forsøkt å forhindre at Torgersens advokater og sakkyndige skulle få tilgang til sakens dokumenter og bevis. Det kan på denne bakgrunn neppe være tvil om, skriver Tennøe, at Dorenfeldt, som senere ble riksadvokat, var klar over at han hadde klart å få til et justismord, som han ønsket å hindre skulle bli avslørt.

Det ble funnet fem barnåler i jakken Torgersen hadde hatt på seg den kvelden Johnsen ble drept. Ekspertene under rettssaken i 1958 hevdet at disse nålene var spesielle og derfor med sikkerhet måtte stamme fra et juletre i den dreptes bopel. Dorenfeldt hevdet i rettssaken at sjansen for at de kom fra et annet tre, var som én til en milliard. Dermed var Torgersen knyttet til drapsstedet, og man behøvde egentlig ikke flere bevis. I tillegg kom et bitt i den dreptes bryst som med like stor sikkerhet kunne identifiseres til Torgersens tenner. Avføringsbeviset knyttet avføring på Torgersens sko til den drepte.

Da bevisene endelig ble tilgjengelige for andre eksperter kunne de slå fast at ekspertvitnemålene i 1958 var basert på fullstendig uforsvarlig grunnlag. I virkeligheten var alle de tre bevisene verdiløse. Barnålene kunne stamme fra nær sagt en hvilken som helst skog. Forklaringen på hvordan barnålene hadde havnet i jakken var også plausi-

SONET: Fredrik Fasting Torgersen jobbet for å få saken sin gjenopptatt helt frem til han døde i juni i år.

FOTO: TOM HENNING BRATLIE

bel. Bittmerket kunne ikke knyttes til Torgersen og var derfor snarere et bevis på at han ikke kunne gjort det han var dømt for. Avføringsbeviset kunne ikke knyttes til den drepte.

Så skulle en tro at saken var lynklar. Torgersen måtte få sin sak opp igjen. Men verken Høyesterett eller Gjenopptakelseskommisjonen syntes det var noen grunn til det. For selv om de tekniske bevisene kanskje var noe svekket, var det angivelige så mange andre bevis som pekte på Torgersen, uten at de ble nærmere spesifisert. En mann fulgte etter Johnsen drapskvellden. Det eneste vitnet som hadde sett

«Aktoratet hevdet at bare ett av bevisene ville vært nok til å få ham dømt»

ansiktet på denne mannen, var helt sikker på at det ikke var Torgersen. Det hjalp ikke. Torgersen var skyldig.

I 2006, før Gjenopptakelseskommisjonen kom med sin avgjørelse, sendte ti fremstående professorer og naturvitenskapsmenn et brev til kommisjonen, der de ga uttrykk for frykt for at den ville feilvurdere de tekniske bevisene. Grunnlaget var at de hadde vært til stede under en del av kommisjonens høringer. I brevet uttalte de at det ble begått elementære og alvorlige feil i Torgersensaken i 1958: «Det er vår plikt som samfunnsengasjerte fagpersoner å presisere at det er hevet over enhver rasjonell tvil at det var nettopp dette som dessverre skjedde.»

Kommisjonen tok ikke hensyn til

dette. Daværende leder Janne Kristiansen kommenterte brevet slik: «Vitenskapen får uttale hva den vil». Dermed gjorde hun det klart at kommisjonen ikke så noe grunnlag for å ta hensyn til at de tekniske bevisene var tilbakevist som verdiløse. Senere skrev 280 forskere innen medisin og naturvitenskap et brev til justisministeren der de ga uttrykk for sterk bekymring over rettssikkerheten i Norge. Medlemmene av kommisjonen svarte i Aftenposten der de tok avstand fra at naturvitenskapsfolk blandet seg bort i rettslige bevisvurderinger.

Ingen som har satt seg inn i Torgersen-saken vil være i tvil om at det har skjedd et justismord, på samme måte som i Liland-saken, Fritz Moen-saken og Arne Treholt-saken. I alle disse sakene har påtalemyndigheten kjempet som løver for å hindre at de blir tatt opp igjen, selv om det er opplagt at de dømte

er uskyldige. I den siste avgjørelsen skriver kommisjonsleder Helen Sæter at det ikke er fremkommet noen forhold som gjør det tvilsomt om dommen fra 1958 er riktig. Sæter er så sikker på dette at hun som leder har truffet beslutningen å egen hånd, slik straffeloven gir adgang til når det er «åpenbart» at en begjæring om gjenåpning ikke kan føre frem. Sæter har som medlem av kommisjonen vært med å behandle en tidligere anmodning fra Torgersen. Hun var derfor etter alle vanlige regler inhabil i å avgjøre den denne gang. Ikke overraskende var hun enig med seg selv.

Hallvard Bakke
hall.bakke@gmail.com

Hallvard Bakke er utdannet siviløkonom og tidligere statsråd for Ap. Han skriver i Klassekampen hver fredag.

PÅ TEPPE

Heilt konge

Aftenpostens utrøyttelige kommentator Harald Stanghelle viser eit glimt av sitt sjølvbilde i kommentaren **Det er kommet en overraskende hilsen. Den er fra kong Harald. Harald Stanghelle.**

Dramatisk

Bilaget skriver at «Per Olaf Lundteigen mener det er Høyre som står for den harde liberalistiske politikken som føres, men at Venstre følger hakk i hjel.»

Ikke for å ta parti, men hard liberalistisk politikk høres faktisk bedre ut enn blodig skrekkfilmvold.

Nærgående

VG melder at Fremskrittpartiets landbruksminister Sylvi Listhaug «åpner døra på gløtt for kjæleslanger».

Grøss.

På gli

Koselig

«Store rovdyr kan redde rypa», skriver Dagens Næringsliv.

Grundig etc.

Samme avis gjengir sentralbanksjef Øystein Olsens bevingede ord til TDN Finans under tittelen «Slik forklarer han rentekuttet»: – Hovedstyret tar grundige overveielser, og utreder en rekke ting og mottar mye materiale. Det er grundige avveininger, og det er avveininger som må tas. Etter grundige analyser, vurderte hovedstyret intet annet alternativ.

Dette er så vidt vi kan se ikke en forklaring.

Gode navn

Gudbrandsdølen Dagnin-gen melder om at Gållå idrettsanlegg vil bygga fire hoppbakkar i Jordalen. Eldsjel i denne saka er Bjørnar Bakken.

teppet@klassekampen.no

Forklarer